

HE LLEGIT
NO SÉ ON

EVA
PIQUER

I van tenir el coratge d'abandonar els fills

Quins factors poden empènyer una mare a emprendre una nova vida lluny de les criatures que ha parit?

"Celebro haver tingut el maleït sentit comú per veure-ho"

Doris Lessing va deixar els seus fills John i Jean, de tres anys i un any i mig, a la casa que compartia amb el pare de les criatures i es va instal·lar uns carrers més enllà. Ens hem de situar a l'antiga colònia britànica de Rhodèsia del Sud, l'actual Zimbàbue, on la futura escriptora va passar la infantesa i la joventut. Uns anys més tard, va fer les maletes per anar-se'n lluny: a Londres. Hi va arribar amb el manuscrit de la seva primera novel·la i amb el tercer dels seus fills, en Peter, nascut d'un segon matrimoni (amb Gottfried Lessing, de qui agafaria el cognom). Els dos fills grans es van quedar a l'Àfrica. Vet aquí les dues dades biogràfiques més conegudes de la Lessing: que va guanyar el Nobel i que va renunciar a dos dels seus tres fills.

En una entrevista del 2001, la periodista de *The Guardian* va trobar la manera d'abordar el tema del nen i la nena abandonats: va demanar a Doris Lessing com és que no s'hi havia esplaiat en les seves memòries. La resposta: "La veritat és que la gent es va enfadar perquè no em vaig estendre sobre com va ser de terrible deixar els meus fills. El que hauria d'haver fet és escriure deu pàgines dient «oh, com vaig poder fer allò». I aleshores els hauria encantat. Al contrari, estic molt orgullosa d'haver tingut el coratge de fer-ho. Sempre he dit que si no hagués deixat aquella vida, si no m'hagués escapat de l'avorriment intolerable dels cercles colonials, m'hauria trencat, m'hauria convertit en una alcohòlica. Celebro haver tingut el maleït

DORIS LESSING

KIERAN DOHERTY/REUTERS

sentit comú per veure-ho". El capítol que l'assaig *Las abandonadoras* (Destino), de la periodista Begoña Gómez Urzaiz, dedica a Doris Lessing és tan apassionant que en acabar-lo vaig aplaudir i, tot seguit, vaig córrer cap als llibres de Lessing per constatar el que apunta Urzaiz: que les dones que hi surten encarnen l'ambivalència materna. Són dones que se sacrifiquen pels fills i acaben frustrades. En un conte del 1963, l'autora retrata un matrimoni amb jardí, casa i descendència. Ni la Susan ni el Matthew tenen res que els motivi per damunt de tot. "Els nens? Però els nens no poden ser el centre de la vida ni una raó de ser –reflexiona Lessing en la veu del narrador–. Poden ser milers de coses encantadores, interessants, satisfactòries, però no la font de la qual viure. O no ho haurien de ser. La Susan i el Matthew ho saben molt bé".

El joc de miralls trencats entre Lessing, Spark i Rodoreda

El llibre *Las abandonadoras* està tan ben escrit i tan ben travat que no només es llegeix com si fos una novel·la –un capítol rere l'altre i del principi al final sense saltar-te'n cap paràgraf–, sinó que et deixa amb ganes d'investigar més sobre la maternitat poc modèlica de les dones que hi surten. Dones que van cometre el pecat d'abandonar els fills que havien parit. Begoña Gómez Urzaiz no se centra en les mares que se separen dels fills per pura supervivència material, tot i que a aquestes els dedica un capítol "estrany", sinó en les mares que van prioritzar ambicions diferents. És el cas de Doris Lessing o d'altres escriptors, com Muriel Spark –va deixar el fill de quatre anys en un convent de monges catòliques, a l'antiga Rhodèsia del Sud, i se'n va anar a Edimburg– o Mercè Rodoreda, que el 1939 es va exiliar a França sense endur-se el seu fill de nou anys. (Quants jocs de miralls que es poden establir entre les biografies de Lessing, Spark i Rodoreda.) És també el cas paradoxal de Maria Montessori: la pedagoga italiana no va poder aplicar les seves idees educatives amb el propi fill, perquè va ser una mare absent.

Begoña Gómez Urzaiz (Tarragona, 1980) escriu des d'una experiència convencional com a filla no abandonada i com a mare que combina com pot la feina i els fills. El seu llibre corre el risc de morir sepultat entre volums recents que aborden diversos aspectes de la maternitat, i seria una llàstima. Si us animeu a tastar-lo, no l'abandonareu. ♦♦

AIXÒ NO CAL DIR-HO

La biografia d'Umbral cavalca de nou

Està més viu el Francisco Umbral d'aquesta portada que el de l'anterior, tot i que quan la seva biografia va sortir per primer cop encara vivia l'autor. Anava a escriure "encara vivia l'escriptor", però si bé és cert que Umbral ja fa temps que va anar-se'n, l'escriptor mai ha mort. La professora Anna Caballé havia fet llavors la biografia maleïda d'un escriptor maleït (la maledicció va per dins). La va publicar a la col·lecció *Espasa Hoy* l'any 2004 i, ja abans de sortir, aquest llibre va ser objecte d'un implacable boicot, no tan sols per part del mateix biografat, sinó també pels seus partidaris (anava a dir amics, però aleshores Umbral ja s'havia quedat tot sol; això succeeix perquè s'escriu cavant pous).

El llibre va desaparèixer aviat de circulació i es va convertir en un títol de culte, és

a dir, dels que van cars al mercat de vell. Es tractava d'un assaig corrosiu amb el biografat i dolorós (en aquesta revisió, la mateixa autora reconeix que el va escriure sota un estat d'ànim entre indignat i irritat: de raons n'hi havia de sobres), però els umbralians no podíem deixar-lo anar ni un segon perquè allí hi havia el nostre escriptor. Fet miques, destruït per la seva pròpia biografia; tanmateix, tant era, perquè el que al mateix temps vèiem era que Umbral es feia més nostre. Havia salvat la seva vida per la seva literatura. Mai no havia traït la seva fidelitat a l'ofici d'escriure.

Umbral és un escriptor que ha ensenyat a escriure i a ser escriptor. Potser la seva psicologia era fràgil, però la seva intel·ligència era potent. No era un llibre

irrespectuós, tan sols implacable. Fa uns dies, Anna Caballé va presentar una nova edició actualitzada i revisada d'aquest llibre: *Umbral. El frío de una vida* (Debate, 2022). Incorpora tot el que avui se sap sobre la identitat del seu pare, també ha consultat nous testimonis, corregeix alguna dada errònia i n'ha tret aquella manifestació inequívoca de disgust producte d'un esverador treball de preparació, ple de decepcions i de males passades. El temps ha anat a favor de l'escriptor i de la seva biografia. Les paral·leles es troben sempre a l'infinit. Em vaig comprar aquesta edició a Valladolid, la ciutat d'infància i joventut d'Umbral, i li vaig fer una foto posada al reixat de la casa on va viure Cervantes. ♦♦

JAVIER
PÉREZ
ANDÚJAR

MINÚCIAS
JORDI LLOVET

Un programa de llibres sinistre

No s'entén que una televisió pública com TV3, que ha aconseguit uns índexs d'audiència colossals en els darrers anys, hagi promociat un programa tan execrable com el que s'anomena *Una història de la literatura*.

Una presentadora que no sembla que sàpiga res de literatura convidada una persona coneguda de l'àmbit de les lletres i li fa una o dues preguntes completament ximples: en dos dels programes que s'han vist fins ara, un sobre Eugeni d'Ors i un altre sobre Caterina Albert, les preguntes no anaven gaire més enllà de saber si l'entrevistat havia o no llegit l'autor del dia. Un que sembla ser el guionista del programa, no solament fa palès que no sap res de literatura, sinó que se'n vanta: va dir, en la segona edició, no només que no havia llegit el llibre que era tema del programa (*Solitud*), sinó que no era "la primera persona que es posa davant d'unes càmeres per parlar d'una cosa que no coneix en propietat". Llavors, ¿per què l'han contractat per ser guionista d'un programa de lletres? Aquest gloriejar-se de no saber res de res sobre la matèria del programa és tot un símptoma: sembla que cada vegada hi haurà més persones, a tots els mitjans de comunicació, que parlaran de coses de les quals no tenen ni la més mínima notícia.

Eugeni d'Ors, "feixista"

¿Com es pot despatxar la personalitat d'Eugeni d'Ors, un dels homes més informats en matèria literària i amb les antenes més despertes del país a començament del segle XX, amb el qualificatiu, reiterat, de "feixista"? ¿A tomb de què venia, aquell dia, parlar de la becada, animal que, pel que sabem, no ha escrit mai ni una línia, ni sembla que un dia ho arribi a fer? ¿I de "la baixa productivitat de patates al Caucas" (Godai Garcia) o del "clembuterol" citat per Empar Moliner?

¿A tomb de què venia, el dia dedicat a Victor Català, parlar d'un volcà amb un llac interior i un altre circumdant a Nicaragua? ¿Per què aquell mateix dia, Godai Garcia va incitar els espectadors, també literalment, a cremar-ho tot? Va dir: "Un país que sàpiga cremar coses és un país feliç". Doncs apa, tot-hom al bosc a cremar Catalunya i de passada les biblioteques públiques. I tots feliços.

Hem vist coses mesquines, rudimentàries i estultes a la televisió, però no havíem vist mai un programa que es diu dedicat a les lletres en què als convidats, pobres, se'ls converteix en ximples innocents, i en què els "conductors" no solament es jacten de no saber res de res, sinó que se'n senten orgullosos. Això no és humor; és idiotesa. ♦♦